

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ»**

ВАКАРЧУК ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

УДК 330.36:338.1

**ФОРМУВАННЯ СТІЙКОЇ РІВНОВАГИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпро – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вищому навчальному закладі «Університет імені Альфреда Нобеля».

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Павлова Валентина Андріївна,
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»,
завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Пирог Ольга Володимирівна,
Національний університет «Львівська
політехніка» Міністерства освіти і науки
України, завідувач кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва;

кандидат економічних наук
Удовиченко Крістіна Анатоліївна,
Донецький державний університет
управління Міністерства освіти і науки
України (м. Маріуполь), викладач кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної та
інноваційної діяльності.

Захист відбудеться «17» травня 2018 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.120.01 у Вищому навчальному закладі «Університет імені Альфреда Нобеля» за адресою: 49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18, зал засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://www.duan.edu.ua> та в бібліотеці Вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля» за адресою: 49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.

Автореферат розісланий «16» квітня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.А. Паршина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. У зв'язку з жорсткою конкуренцією і глобалізацією світової економіки забезпечення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки є важливою передумовою її розвитку. Результатами зростання економіки і соціально-економічної політики держави є, як правило, розширення виробничих можливостей та підвищення рівня добробуту населення.

В Україні, економіка якої характеризується складними соціально-економічними проблемами як в межах країни, так і на міжнародному рівні, забезпечення економічного зростання та стійкої рівноваги є нагальним питанням, що потребує вирішення.

Проблеми економічного зростання національної економіки та його стійкої рівноваги розглядалися в працях вітчизняних і зарубіжних вчених: Д. Вейла, С. Веселової, В. Гейця, Г. Глухої, Е. Денісона, М. Довбенка, О. Домара, А. Задой, С. Івашківського, Дж. Кейнса, С. Кузнеця, Р. Лукаса, Н. Менкью, В. Павлової, Ю. Паршина, О. Пирог, О. Пономарьової, І. Радіонової, Д. Ромера, Р. Солоу, В. Ткаченка, К. Удовиченко, Р. Харрода, Б. Холода та ін.

Проте, незважаючи на численні дослідження, процеси формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки потребують спеціального аналізу і теоретичного обґрунтування. Досягнення стійкої рівноваги економічного зростання, що регулюється, у тому числі державою, може бути забезпечено шляхом збалансованого зростання валового внутрішнього продукту в результаті ефективного використання виробничого, людського та науково-технічного потенціалу.

Необхідність обґрунтування науково-теоретичних підходів та розробки практичних рекомендацій щодо забезпечення економічного зростання національної економіки за рахунок стійкої рівноваги визначила актуальність теми дослідження, її завдання та зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося згідно з комплексним планом науково-дослідних робіт ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» за темою: «Економіка України у нових геостратегічних реаліях: індивід, держава, суспільство» (номер державної реєстрації 0115U000063), в рамках якої автором модифіковано модель економічного зростання національної економіки за параметрами стійкої рівноваги.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних основ, удосконалення науково-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки за державного регулювання зазначених процесів.

Поставлену мету досягнуто шляхом вирішення таких завдань:

– розвинути сутність поняття стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки та виокремити фактори, що зумовлюють її формування за державного регулювання;

- систематизувати показники для дослідження впливу факторів на процеси економічного зростання національної економіки, зокрема на динаміку валового внутрішнього продукту України;
- удосконалити методичний підхід до оцінки впливу факторів на економічне зростання національної економіки через валовий внутрішній продукт України;
- модифікувати модель економічного зростання національної економіки з метою визначення точки стійкої рівноваги;
- удосконалити науково-методичний підхід до визначення сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки за різних варіантів вихідних умов;
- обґрунтувати завдання у сфері державного інвестування з метою забезпечення економічного зростання національної економіки.

Об'єктом дослідження є процеси досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки під впливом сукупності факторів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи і прикладні засади для досягнення рівноваги економічного зростання національної економіки.

Методи дослідження. Теоретичними й методологічними засадами дослідження є наукові праці українських та зарубіжних вчених з теорії економічного зростання, макроекономічної рівноваги, державного регулювання економіки. З метою досягнення поставлених завдань у роботі використано такі методи дослідження: узагальнення та систематизації – для дослідження сутності понять економічного зростання національної економіки та економічної рівноваги, їх державного регулювання, систематизації факторів економічного зростання; економіко-математичні, статистичні методи – для дослідження динаміки валового внутрішнього продукту; економіко-математичного моделювання – для обґрунтування моделі економічного зростання національної економіки та визначення точки стійкої рівноваги, прогнозування стійкої рівноваги національної економіки; графічні й табличні методи – для наочного відображення статистичного матеріалу, візуалізації теоретичних та практичних положень.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, дані Державної служби статистики України, власні наукові розробки автора, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, що забезпечило такі наукові результати:

удосконалено:

- методичний підхід до оцінки впливу факторів на процеси економічного зростання, зокрема через валовий внутрішній продукт України, за рахунок застосування розширеного переліку частинних економічних показників, які деталізують фактори впливу, та шляхом розрахунку для них середньої і

граничної ефективності впливу факторів, коефіцієнтів еластичності, граничних норм заміності одного ресурсу на інший, що, порівняно з існуючими, уточнює оцінку стану і результатів функціонування національної економіки. Це дозволяє виявляти характер зміни валового внутрішнього продукту та його динаміку на певний період часу за умови стабільної економіко-політичної ситуації, що є важливим для державного регулювання економіки;

– модель економічного зростання національної економіки, до складових якої, на відміну від існуючих, додано такі показники: вкладення в розвиток людського потенціалу, частка вибулої за рік робочої сили, частка інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту, кількість ефективних одиниць робочої сили та рівень ендогенного науково-технічного прогресу. Запропонована модифікована модель, елементи якої наведено у відносних величинах, дозволяє визначати точку стійкої рівноваги економічного зростання та обґрунтовувати процеси її досягнення для реалізації управлінських рішень, спрямованих на зростання національної економіки;

– науково-методичний підхід до визначення сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, що, на відміну від існуючих, містить аналіз керованого державою процесу його досягнення. Це дозволяє за рахунок аналізу різних варіантів зазначеного процесу та коригування поведінки керованих параметрів (частки інвестицій в основні засоби й розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту) визначати засади державного регулювання досягнення національною економікою стійкої рівноваги;

набули подальшого розвитку:

– поняття «стійка рівновага економічного зростання», що трактується як теоретично бажана збалансованість національної економіки, здатної до саморегуляції у разі порушення збалансованого стану за рахунок ефективного використання виробничого та науково-технічного потенціалу національної економіки, що регулюється державою з метою підвищення якості життя й рівня добробуту населення і визначається шляхом співвідношення між валовим внутрішнім продуктом та ефективною одиницею робочої сили за допомогою моделі зростання. За зазначеним підходом систематизовано фактори економічного зростання, в переліку яких, на відміну від існуючих, виокремлено фактори визначального впливу (виробничо-економічні, науково-технологічні та інноваційні) і фактори, що зумовлюють ефективне використання факторів першої групи, а саме: організаційно-інституціональні й регулятивні, природно-географічні і соціально-політичні. Згідно з таким підходом сформовано концептуальну схему дій щодо досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки;

– систематизація показників, що конкретизують фактори, які застосовуються для дослідження економічного зростання національної економіки, зокрема динаміки валового внутрішнього продукту України, до яких, порівняно з існуючими, введено показник розвитку людського потенціалу і рівень ендогенного науково-технічного прогресу. Це дозволяє за рахунок

граничних меж впливу факторів аналізувати процеси досягнення економічного зростання національної економіки та стійкої рівноваги;

– науково обґрунтоване завдання щодо державного інвестування в основні засоби та розвиток людського потенціалу з метою забезпечення економічного зростання національної економіки, що дозволяє, на відміну від уже вирішених, керувати поведінкою параметрів модифікованої моделі (частки інвестицій в основні засоби та розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту) і уможлиблює визначення строків досягнення стійкої рівноваги національної економіки за рахунок формування обґрунтованої інвестиційної політики.

Практичне значення отриманих результатів полягає: у використанні авторських підходів до оцінки впливу факторів економічного зростання на валовий внутрішній продукт України; обґрунтуванні сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки; визначенні можливостей застосування менеджментом різних рівнів модифікованої моделі економічного зростання національної економіки. Ряд положень дисертаційного дослідження служить теоретико-методологічною основою для подальшого вивчення впливу факторів на процес економічного зростання.

Результати дисертаційного дослідження використано Дніпровською міською радою при розробці Програми економічного і соціального розвитку міста на 2018 р. для обґрунтування шляхів формування стійкої рівноваги економічного зростання на різних рівнях управління (довідка про впровадження результатів дослідження №2/1-1587 від 21.12.2017 р.); Дніпропетровською торгово-промисловою палатою при проведенні семінарів-практикумів у сфері регулювання макро- і мезорівнів національної економіки (довідка про впровадження №1218/01-07 від 18.09.2017 р.); Дніпропетровською міською Асоціацією промисловців і підприємців в процесі розробки стратегічних планів розвитку з урахуванням регіональних та національних пріоритетів у сфері промисловості (довідка про впровадження №37/17 від 08.12.2017 р.).

Окремі теоретичні й методичні положення використовуються в освітньому процесі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» при викладанні дисциплін «Економічний розвиток», «Моделювання економічної динаміки», «Обґрунтування господарських рішень», в процесі розробки навчально-методичного забезпечення, виконання науково-дослідних, курсових та кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти (довідка про впровадження №701 від 17.07.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Досягнуті результати, що викладені в дослідженні та винесені на захист, отримані автором особисто і відображені у публікаціях за темою дисертації. Особистий внесок автора в наукових працях, виданих у співавторстві, наведено у списку публікацій.

Апробація матеріалів дисертації. Основні наукові результати дослідження обговорювалися на 8 науково-практичних конференціях: I та II Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та

аспірантів «Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології» (м. Дніпропетровськ, 2013, 2014 рр.); XXV Міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграційні процеси розвитку економіки» (м. Львів, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми сталого розвитку економіки України в умовах інтеграційних процесів» (м. Ужгород, 2014 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених і студентів «Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств, регіонів та країн в умовах ринкового середовища» (м. Дніпро, 2017 р.); I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Маркетинг майбутнього: виклики та реалії» (м. Київ, 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України на інноваційних засадах» (м. Львів, 2017 р.); II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Стратегічно-інноваційний розвиток суб'єктів економічної системи в умовах глобалізації» (м. Кременчук, 2017 р.).

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 15 наукових праць, з яких 7 статей (у тому числі 4 статті у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 3 статті – у наукових фахових виданнях України) та 8 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій складає 4,60 др. арк., особисто автору належить 4,06 др. арк.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел зі 152 найменувань на 17 сторінках і 12 додатків на 31 сторінці. Обсяг основного тексту дисертації складає 170 сторінок (7,08 авт. арк.). Дисертація містить 17 таблиць та 27 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано обґрунтування вибору теми дослідження, визначено мету, завдання, методи, предмет та об'єкт дослідження, відображено наукову новизну, теоретичну і практичну значущість роботи.

У першому розділі дисертації «**Теоретичні засади економічного зростання національної економіки та його державного регулювання**» розвинуто сутність понять економічного зростання національної економіки та рівноваги; виокремлено та систематизовано фактори економічного зростання; розкрито особливості державного регулювання досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

Доведено, що забезпечення економічного зростання національної економіки є важливою умовою її розвитку, розширення виробничих можливостей і підвищення рівня добробуту населення. За точкою стійкої рівноваги визначається бажаний темп економічного зростання та очікуваний період його досягнення.

На підставі узагальнення досвіду світової науки економічне зростання в дисертаційному дослідженні розглядається як критерій розвитку національної економіки на основі зростання обсягів виробництва та задоволення потреб населення у матеріальних благах, що регулюється державою через обсяг валового внутрішнього продукту.

За результатами аналізу існуючих підходів до трактування поняття «стійка рівновага економічного зростання» розвинуто авторське бачення через подання її як теоретично бажаної збалансованості національної економіки, що має здатність до саморегуляції у разі порушення збалансованого стану. Стітку рівновагу економічного зростання доцільно визначати шляхом співвідношення між валовим внутрішнім продуктом та ефективною одиницею робочої сили за допомогою моделі зростання, а досягнення збалансованості має забезпечуватися за рахунок ефективного використання виробничого та науково-технічного потенціалу національної економіки і регулювання таких процесів державою з метою підвищення якості життя та рівня добробуту населення.

Формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки розглядається як процес реалізації комплексу дій уряду, відповідних державних органів та суб'єктів господарської діяльності щодо досягнення точки рівноваги за ефективного державного регулювання.

Встановлено, що економічне зростання національної економіки зумовлено впливом і взаємодією взаємопов'язаних між собою факторів. Виходячи з особливостей сучасного економічного розвитку, систематизовано фактори економічного зростання національної економіки (рис. 1).

Рис. 1. Фактори економічного зростання національної економіки

Необхідність дослідження комплексного впливу на економіку держави стала підґрунтям для виокремлення двох груп факторів: визначальних факторів економічного зростання, серед яких виділено виробничо-економічні, науково-технологічні й інноваційні, і факторів, що зумовлюють ефективне використання факторів першої групи, а саме: організаційно-інституціональних і регулятивних, природно-географічних і соціально-політичних.

У роботі досліджено вплив виробничо-економічних факторів на економічне зростання національної економіки за допомогою показників: вартості основних засобів, вкладень в розвиток людського потенціалу, кількості зайнятих у національній економіці, а також науково-технологічних й інноваційних факторів за рівнем ендogenous науково-технічного прогресу.

Відповідно до такого підходу з урахуванням впливу визначених факторів уможливлено вирішення завдання щодо забезпечення досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

Обґрунтовано, що досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки неможливе без державного регулювання процесів економічного зростання національної економіки. У дослідженні розкриваються підходи щодо визначення його ролі, класифікації методів та особливостей регулювання розвитку національної економіки. Зокрема виділено такі особливості: забезпечення державою економічного зростання, досягнення бажаного темпу зростання валового внутрішнього продукту, підвищення рівня добробуту населення, зниження темпів інфляції, скорочення безробіття, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів.

Умовою ефективного державного регулювання є оцінка, моделювання і прогнозування основного показника – валового внутрішнього продукту, що відтворює стан економічного зростання національної економіки з урахуванням досягнення стійкої рівноваги.

У роботі сформовано концептуальну схему дій щодо досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки (рис. 2).

Рис. 2. Концептуальна схема дій щодо досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки

За розробленою схемою сформовано процедуру дослідження обґрунтованої довгострокової й ефективної соціально-економічної політики держави, що забезпечує досягнення стійкої рівноваги та підтримку очікуваних

темрів економічного зростання національної економіки. Відповідно до цього у роботі використано моделювання як інструментарій обґрунтування політики державного регулювання досліджуваних процесів.

У другому розділі «Оцінка впливу факторів на економічне зростання національної економіки» вивчено динаміку економічного зростання національної економіки, зокрема валового внутрішнього продукту; проведено оцінку впливу факторів на досліджуваний процес та визначено напрями державного регулювання.

Зважаючи на те, що валовий внутрішній продукт України є основним макроекономічним показником, який відображає економічну ситуацію в країні, в роботі здійснено його аналіз з урахуванням значущих факторів. Визначено вплив таких факторів за показниками: вартість основних засобів, вкладення в розвиток людського потенціалу (оплата праці найманих працівників, загальні витрати на освіту та охорону здоров'я), кількість зайнятих у національній економіці у 2000–2016 рр. (табл. 1).

Як видно з табл. 1, реальний валовий внутрішній продукт зріс у 2016 р. порівняно з 2000 р. у 1,3 раза. Вартість основних засобів у порівняльних цінах за цей період зменшилася на чверть, вкладення в розвиток людського потенціалу збільшилися у 1,3 раза. Кількість зайнятих у національній економіці у 2014–2016 рр. зменшилася.

Окремо зазначається, що застосовувана в Україні характеристика основних економічних параметрів розвитку економіки не завжди враховує прямий вплив науково-технічного прогресу та людського потенціалу на динаміку валового внутрішнього продукту.

Узагальнення різних підходів до дослідження валового внутрішнього продукту дозволило дійти висновку, що найбільш прийнятним для України є такий його аналітичний опис, що має форму виробничої функції:

$$Y(t) = (K(t))^p (H(t))^q (A(t)L(t))^{1-p-q}, \quad (1)$$

де $A(t)$ – рівень ендogenous науково-технічного прогресу, $K(t)$ – вартість основних засобів, $H(t)$ – вкладення в розвиток людського потенціалу, $L(t)$ – кількість зайнятих у національній економіці, t – час, p, q – коефіцієнти еластичності.

Встановлено, що для дослідження динаміки валового внутрішнього продукту України важливими є не лише зазначені вище показники, а й рівень ендogenous науково-технічного прогресу. Визначено валовий внутрішній продукт за формулою:

$$Y(t) = (K(t))^p (H(t))^q \left(\exp \left(\frac{\gamma}{1-p-q} + \int_{t_0}^t (\delta + \varphi_A(\tau)) d\tau \right) \right)^{1-p-q}, \quad (2)$$

де δ – річний темп приросту кількості зайнятих у національній економіці, $\varphi_A(t)$ – темп приросту рівня ендogenous науково-технічного прогресу ($\Delta A/A$), $\gamma = (1-p-q) \ln(A_0 L_0)$.

Наведена формула (2) є універсальною і дозволяє за умови зміни вихідних даних здійснювати аналітичний опис валового внутрішнього продукту на момент дослідження його динаміки.

Динаміка валового внутрішнього продукту України та показників, що на нього впливають

Рік	Значення	Валовий внутрішній продукт (У)		У фактичних цінах, млн грн	У порівняльних цінах, млн грн **	У фактичних цінах, млн грн	У порівняльних цінах, млн грн **	У фактичних цінах, млн грн	У порівняльних цінах, млн грн **	Кількість зайнятих в економіці, тис. осіб (L)
		Номинальний (у фактичних цінах), млн грн	Реальний (у порівняльних цінах), млн грн **							
2000	Кількісні	176128	176128	466448	466448	80673	80673	80673	80673	20175
	Кількісні	211175	192152	503278	457942	99200	92064	99200	90264	19972
2001	% до попереднього року	119,90	109,10	107,90	98,18	122,97	111,89	122,97	111,89	98,99
	Кількісні	234138	202708	512235	443475	118777	102833	118777	102833	20091
2002	% до попереднього року	110,87	105,49	101,78	96,84	119,73	113,92	119,73	113,92	100,60
	Кількісні	277355	222337	538837	431950	140841	112903	140841	112903	20163
2003	% до попереднього року	118,46	109,68	105,19	97,40	118,58	109,79	118,58	109,79	100,36
	Кількісні	357544	249018	587453	409142	181232	126222	181232	126222	20296
2004	% до попереднього року	128,91	112,00	109,02	94,72	128,68	111,80	128,68	111,80	100,66
	Кількісні	457325	255833	661565	370087	248099	138789	248099	138789	20680
2005	% до попереднього року	127,91	102,74	112,62	90,45	136,90	109,96	136,90	109,96	101,89
	Кількісні	565018	275329	774503	377409	306195	149207	306195	149207	20730
2006	% до попереднього року	123,55	107,62	117,07	101,98	123,42	107,51	123,42	107,51	100,24
	Кількісні	751106	298295	993346	394498	406673	161507	406673	161507	20905
2007	% до попереднього року	132,93	108,34	128,26	104,53	132,81	108,24	132,81	108,24	100,84
	Кількісні	990819	305984	1251178	386387	543728	167914	543728	167914	20972
2008	% до попереднього року	131,91	102,58	125,96	97,94	133,70	103,97	133,70	103,97	100,32
	Кількісні	947042	258818	1597416	436559	532204	145446	532204	145446	20192
2009	% до попереднього року	95,58	84,59	127,67	112,98	97,88	86,62	97,88	86,62	96,28
	Кількісні	1120585	259205	1731296	400470	623664	144261	623664	144261	20266
2010	% до попереднього року	118,32	100,15	108,38	91,73	117,19	99,18	117,19	99,18	100,37
	Кількісні	1349178	273135	1780059	360365	727355	147250	727355	147250	20324
2011	% до попереднього року	120,40	105,37	102,82	89,99	116,63	102,07	116,63	102,07	100,29
	Кількісні	1459096	273774	2135987	400781	833465	156385	833465	156385	20354
2012	% до попереднього року	108,15	100,23	120,00	111,22	114,59	106,20	114,59	106,20	100,15
	Кількісні	1522657	273798	2356962	423819	868019	156084	868019	156084	20404
2013	% до попереднього року	104,36	100,01	110,35	105,75	104,15	99,81	104,15	99,81	100,25
	Кількісні	1586915	255861	2274922	366789	833628	137632	833628	137632	18073
2014***	% до попереднього року	104,22	93,45	96,52	86,54	98,34	88,18	98,34	88,18	88,58
	Кількісні	1988544	230825	3047839	353786	942649	109420	942649	109420	16443
2015***	% до попереднього року	125,31	90,21	133,98	96,45	110,43	79,50	110,43	79,50	90,98
	Кількісні	2383182	236237	3428908	339897	1048258	103910	1048258	103910	16277
2016***	% до попереднього року	119,85	102,34	112,50	96,07	111,20	94,96	111,20	94,96	98,99

Джерело: дані Державної служби статистики України.

*Оплата праці найманих працівників та загальні витрати на освіту і охорону здоров'я.

**Перераховано у порівняльних (постійних) цінах до базового 2000 р.

***Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

За таким підходом динаміку валового внутрішнього продукту досліджено з урахуванням зміни впливу визначених факторів.

Удосконалено методичний підхід до оцінки впливу факторів на економічне зростання національної економіки через валовий внутрішній продукт України шляхом розрахунку середньої та граничної ефективності впливу факторів, коефіцієнтів еластичності, граничних норм заміності одного ресурсу на інший на базі загальноприйнятих методів розрахунку. В переліку показників, за допомогою яких оцінюють вплив факторів, використано показник кількості ефективних одиниць робочої сили (AL), що визначений за рівнем ендogenous науково-технічного прогресу та кількістю зайнятих у національній економіці.

Розрахунки вищезазначених показників за 2013–2016 рр. наведено у табл. 2 і 3.

Таблиця 2

Оцінка впливу факторів на валовий внутрішній продукт у 2013–2016 рр.

Показник	Рік	Середня ефективність впливу факторів (\bar{E})	Гранична ефективність впливу факторів (E)	Коефіцієнт еластичності
K	2013	0,07449	0,15574	$p=0,2265$
	2014	0,08346	0,16085	
	2015	0,08678	0,14956	
	2016	0,09405	0,15041	
H	2013	1,41364	1,22531	$q=0,6563$
	2014	1,47899	1,24207	
	2015	1,61822	1,40119	
	2016	1,73068	1,42562	
AL	2013	0,00463	0,00733	$1-p-q=0,1172$
	2014	0,00453	0,00638	
	2015	0,00315	0,00374	
	2016	0,00310	0,00336	

Таблиця 3

Гранична норма заміності ресурсів у валовому внутрішньому продукті у 2013 – 2016 рр.

Рік \ Показник	$N_{K/H}$	$N_{H/K}$	$N_{K/AL}$	$N_{AL/K}$	$N_{H/AL}$	$N_{AL/H}$
2013	0,127	7,868	21,253	0,0471	167,213	0,00598
2014	0,130	7,722	25,211	0,0397	194,678	0,00514
2015	0,107	9,369	40,003	0,0250	374,771	0,00267
2016	0,106	9,478	44,807	0,0223	424,688	0,00235

Обчислені значення середньої та граничної ефективності впливу факторів підтверджують важливе значення вкладень в людський потенціал для забезпечення економічного зростання національної економіки. Відповідно до коефіцієнтів еластичності, розрахованих за окремими факторами, визначено їх роль у формуванні валового внутрішнього продукту.

За результатами проведеного аналізу виявлено, що рівень ефективності використання основних засобів, людського потенціалу та робочої сили є

недостатнім. Встановлено такі пріоритети: $H \succ K \succ AL$. Граничні норми заміності ресурсів характеризують пропорції заміщення ресурсів, яких у держави недостатньо, на ті, які є в достатній кількості, для досягнення бажаної величини валового внутрішнього продукту у майбутньому.

Зазначені економічні показники доцільно враховувати при формуванні програм коротко- та довгострокового розвитку економіки України, а аналітичний опис валового внутрішнього продукту використовувати для обґрунтування його змін та динаміки на певний період часу у майбутньому за умови стабільної економіко-політичної ситуації в державі.

У третьому розділі дисертації «Сучасна парадигма формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки» запропоновано модифіковану модель економічного зростання національної економіки, удосконалено науково-методичний підхід до визначення сценаріїв досягнення стійкої рівноваги за різними варіантами вихідних умов, обґрунтовано завдання у сфері державного інвестування в основні засоби та розвиток людського потенціалу.

Встановлено, що економічне зростання національної економіки можна піддавати моделюванню. Запропоновано модель економічного зростання національної економіки, до показників якої, окрім тих, що використані в моделі Р. Солоу, додано показники: ендогенні (вкладення в розвиток людського потенціалу; кількість ефективних одиниць робочої сили; рівень науково-технічного прогресу) й екзогенні (частка вибулої за рік робочої сили; частка інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту).

За переліченими вище показниками, наведеними у відносних величинах, модифіковано модель Р. Солоу:

$$\begin{cases} y = k^p h^q; & p > 0, q > 0, p + q < 1, \\ y = i + c, \\ i = i_1 + i_2, \\ i_1 = \rho_1 k^p h^q, & i_2 = \rho_2 k^p h^q, \\ \frac{dk}{dt} = -(\mu + \delta + \varphi_A)k + \rho_1 k^p h^q, \\ \frac{dh}{dt} = -(\eta + \delta + \varphi_A)h + \rho_2 k^p h^q, \end{cases} \quad (3)$$

де y – обсяг валового внутрішнього продукту на ефективну одиницю робочої сили; c – фонд невиробничого споживання на ефективну одиницю робочої сили; k – фондоозброєність ефективної одиниці робочої сили основними засобами; i – загальні інвестиції на ефективну одиницю робочої сили; i_1 – інвестиції в основні засоби відносно ефективної одиниці робочої сили; μ – частка вибулих за рік основних засобів, ρ_1 – частка інвестицій в основні засоби відносно валового внутрішнього продукту; δ – річний темп приросту кількості зайнятих у національній економіці; h – обсяг вкладень в розвиток людського потенціалу на ефективну одиницю робочої сили; i_2 – інвестиції в розвиток людського потенціалу у розрахунку на ефективну одиницю робочої сили; η – частка вибулої за рік робочої сили; ρ_2 – частка інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту; p, q – коефіцієнти еластичності.

За модифікованою моделлю стає можливим визначення моменту досягнення стійкої рівноваги економічного зростання та обґрунтування процесів її досягнення для реалізації управлінських рішень, що забезпечують зростання національної економіки.

Побудовано графік фактичних значень, а також значень, одержаних за результатами моделювання, та прогнозних значень валового внутрішнього продукту України (рис. 3).

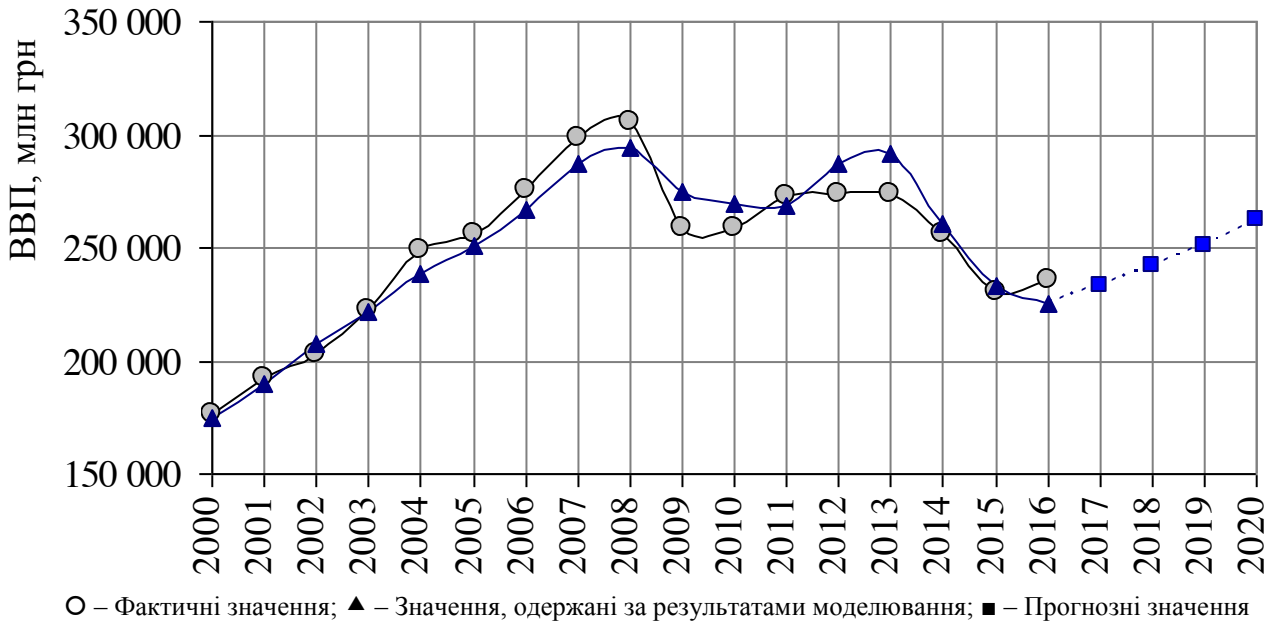

Рис. 3. Динаміка фактичних значень, значень, одержаних за результатами моделювання, та прогнозних значень реального валового внутрішнього продукту України, млн грн

Отримані в дисертаційному дослідженні прогнозні значення валового внутрішнього продукту України було порівняно з результатами розрахунків Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту економіки і прогнозування НАН України, Департаменту економічної стратегії та макроекономічного прогнозування Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, які практично збігаються та підтверджують зроблені автором висновки.

На підставі модифікованої моделі удосконалено науково-методичний підхід до визначення сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки. Для цього використано додатковий елемент: аналіз керованого державою зазначеного процесу за допомогою керованих параметрів моделі (частки інвестицій в основні засоби (ρ_1) та розвиток людського потенціалу (ρ_2)).

Встановлено координати точки стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки на координатній площині:

$$k_* = \left(\frac{\rho_2}{\eta + \delta + \varphi_A} \right)^{\frac{q}{1-p-q}} \left(\frac{\rho_1}{\mu + \delta + \varphi_A} \right)^{\frac{1-q}{1-p-q}}, \quad h_* = \left(\frac{\rho_2}{\eta + \delta + \varphi_A} \right)^{\frac{1-p}{1-p-q}} \left(\frac{\rho_1}{\mu + \delta + \varphi_A} \right)^{\frac{p}{1-p-q}}. \quad (4)$$

За цією точкою встановлюється очікуваний період t_* досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

Виділено чотири області стану національної економіки, визначені за зміною фондоозброєності ефективної одиниці робочої сили та вкладень в розвиток людського потенціалу на ефективну одиницю робочої сили. Запропоновано можливу траєкторію руху до точки стійкої рівноваги.

Проведені розрахунки підтверджують можливість визначення очікуваного періоду досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, при цьому цей процес може регулюватися державою шляхом керування параметрами модифікованої моделі.

Визначено, що пріоритетними завданнями державного інвестування щодо забезпечення досягнення стійкої рівноваги економічного зростання є вкладення в основні засоби та розвиток людського потенціалу. Збільшення частки інвестицій в основні засоби при керованому значенні частки інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту значно прискорює процес економічного зростання.

Розраховано очікуваний період досягнення економікою України стійкої рівноваги економічного зростання залежно від зміни керованих параметрів, що дозволяє виважено керувати ними для скорочення часу досягнення. Зміна значень керованих параметрів дозволяє отримувати будь-яку кількість варіантів моделювання досягнення національною економікою стійкої рівноваги економічного зростання.

Отримано можливі варіанти руху з точки, що характеризує стан національної економіки в певний момент часу, до точки стійкої рівноваги економічного зростання та визначено очікуваний період її досягнення з урахуванням поведінки керованих параметрів за фіксованими значеннями (сценарій 1) та фіксованими й середніми значеннями параметрів за досліджуваний період (сценарій 2), табл. 4.

Таблиця 4

Сценарії досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки

Перший сценарій		Очікуваний період досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, роки	Другий сценарій		Очікуваний період досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, роки	Скорочення часу досягнення економічною системою стійкої рівноваги, роки
Фіксовані значення керованих параметрів			Керовані параметри			
ρ_1	ρ_2		Фіксовані значення ρ_1	$(\rho_2)_{\text{ср}} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \rho_{2i}$		
Частка інвестицій в основні засоби відносно валового внутрішнього продукту	Частка інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту		Частка інвестицій в основні засоби відносно валового внутрішнього продукту	Середня частка інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту		
0,25	0,11	2049	0,25	0,13	2040	9
0,30	0,13	2036	0,30	0,15	2032	4
0,35	0,15	2031	0,35	0,17	2029	2
0,40	0,17	2028	0,40	0,18	2027	1

Проведені у дослідженні розрахунки показують, що за виваженого регулювання часток інвестицій національна економіка спроможна досягти стійкої рівноваги економічного зростання.

Встановлено, що для досягнення національною економікою стійкої рівноваги економічного зростання слід майже вдвічі збільшити частку інвестицій в основні засоби відносно валового внутрішнього продукту та майже в два з половиною рази збільшити частку інвестицій в розвиток людського потенціалу.

Таким чином, можна стверджувати, що обранням обґрунтованих значень керованих параметрів для початкового руху національної економіки до економічного зростання забезпечується можливість досягнення стійкої рівноваги і підвищення рівня добробуту населення.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено актуальне наукове завдання обґрунтування теоретико-методичних підходів та розробки практичних рекомендацій щодо формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки за державного регулювання. Результати дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

1. Узагальнення теоретичних положень щодо трактування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки дало змогу уточнити авторське розуміння зазначеної категорії. Стійка рівновага розглядається як теоретично бажана збалансованість національної економіки, що має здатність до саморегуляції у разі порушення збалансованого стану. Збалансованість досягається шляхом ефективного використання виробничого та науково-технічного потенціалу шляхом визначення співвідношення між валовим внутрішнім продуктом та ефективною одиницею робочої сили за допомогою моделі зростання. Виокремлено дві групи факторів, що забезпечують економічне зростання: визначальні фактори і ті, що зумовлюють їх ефективне використання. Перша група складається з виробничо-економічних, науково-технологічних та інноваційних, друга – з інституціональних, регулятивних, природно-географічних та соціально-політичних факторів. На підставі врахування їх впливу на показник, що є найбільш прийнятним для підтвердження економічного зростання (валовий внутрішній продукт), та застосування сучасного інструментарію прогнозування побудовано концептуальну схему комплексу дій, реалізація яких забезпечує досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

2. Систематизовано і розширено перелік показників, які використовуються для дослідження динаміки валового внутрішнього продукту України за рахунок введення показників, що характеризують розвиток людського потенціалу, та рівня ендогенного науково-технічного прогресу. У подальшому вони стали підґрунтям для визначення граничних меж впливу факторів на валовий внутрішній продукт як передумови досягнення економічного зростання національної економіки за умови стійкої рівноваги.

3. Удосконалено методичний підхід до оцінки впливу факторів на валовий внутрішній продукт на підставі розрахунків середньої та граничної ефективності впливу факторів, коефіцієнтів еластичності, граничних норм

замінності одних ресурсів на інші для розширеного кола частинних економічних показників, що деталізують фактори впливу та стають інструментом державного регулювання за результатами, які відображають ефективність функціонування національної економіки.

4. На основі використання існуючих методів та інструментів математичного аналізу запропоновано модифіковану модель економічного зростання національної економіки та визначено точку стійкої рівноваги. Удосконалена модель відрізняється набором показників і служить цілям реалізації економічних рішень щодо досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

5. Запропоновано науково-методичний підхід до визначення сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки за точкою стану стійкої рівноваги. Обґрунтовано можливі варіанти руху національної економіки з точки, що характеризує стан економіки в певний момент часу, до точки стану стійкої рівноваги в очікуваному періоді. Визначено, що досягнення стану стійкої рівноваги регулюється державою шляхом керування параметрами моделі, якими є частки інвестицій в основні засоби та розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту. За результатами проведених розрахунків доведено, що обґрунтовані зміни керованих параметрів є підґрунтям для встановлення очікуваного періоду досягнення стану стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

6. Обґрунтовано завдання у сфері державного інвестування економічного зростання національної економіки. Доведено, що пріоритетним має бути інвестування в основні засоби та розвиток людського потенціалу. Шляхом керування поведінкою параметрів модифікованої моделі забезпечується певний вектор програм реформування економіки України з метою її подальшого зростання.

Отримані результати дозволяють здійснювати покрокову обґрунтовану і виважену політику досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки за державного регулювання.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

*Статті у наукових фахових виданнях України,
внесених до міжнародних наукометричних баз*

1. Вакарчук Т.С. Державне регулювання та прогнозування розвитку національної економіки / Т.С. Вакарчук // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – №1 (7). – С. 66–75¹.

2. Вакарчук Т.С. Технологічний розвиток суспільства з урахуванням людського капіталу при дослідженні моделей економічного зростання /

¹ Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, РИНЦ, Ulrich's Periodicals Directory.

Т.С. Вакарчук // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – №1 (16). – С. 7–18².

3. Вакарчук Т.С. Економічне зростання як стратегічний напрям державного регулювання економіки України / Т.С. Вакарчук // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – №2 (17). – С. 30–42³.

4. Гармідер Л.Д. Основні фактори економічного зростання держави / Л.Д. Гармідер, Т.С. Вакарчук // Вісник ЖДТУ «Економічні науки». – 2017. – №2 (80). – С. 72–76⁴. *Особистий внесок здобувача полягає в систематизації факторів економічного зростання національної економіки.*

Статті у наукових фахових виданнях України

5. Вакарчук Т.С. «Людський потенціал» та «людський капітал»: порівняльна характеристика / Т.С. Вакарчук // Держава та регіони. – 2014. – №1 (76). – С. 62–67.

6. Вакарчук Т.С. Модифікована модель економічного зростання, що враховує можливість державного регулювання / Т.С. Вакарчук // Академічний огляд. – 2016. – №2 (45). – С. 101–109.

7. Гармідер Л.Д. Еволюція наукових поглядів на економічне зростання та його фактори / Л.Д. Гармідер, Т.С. Вакарчук // Економічний вісник ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет». – 2017. – №1 (5). – С. 6–11. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні проблемних аспектів забезпечення економічного зростання національної економіки.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Вакарчук Т.С. Трисекторна модель економічного зростання з урахуванням людського капіталу в умовах перехідної економіки / Т.С. Вакарчук // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології: тези доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів, 13 квітня 2013 р. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 19–21.

9. Вакарчук Т.С. Економічне зростання держави в умовах трисекторної економіки з урахуванням людського капіталу / Т.С. Вакарчук // Інтеграційні процеси розвитку економіки: матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 травня 2013 р. – Львів: «ЛЕФ», 2013. – С. 78–80.

10. Вакарчук Т.С. Про одну макромодель державного регулювання національної економіки / Т.С. Вакарчук // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології: тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів, 12 квітня 2014 р. – Дніпропетровськ, 2014. – С. 13–15.

11. Вакарчук Т.С. Економічне зростання як основний пріоритет державного регулювання економіки України / Т.С. Вакарчук // Проблеми сталого розвитку економіки України в умовах інтеграційних процесів:

² Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, РИНЦ, Ulrich's Periodicals Directory.

³ Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, РИНЦ.

⁴ Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, DOAJ, Ulrich's Periodicals Directory, WorldCat, BASE, eLibrary.ru (РИНЦ).

матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. I., 5–6 грудня 2014 р. – Ужгород, 2014. – С. 58–61.

12. Вакарчук Т.С. Концептуальні засади державного регулювання зростання національної економіки / Т.С. Вакарчук // Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств, регіонів та країн в умовах ринкового середовища: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і студентів, 19 квітня 2017 р. – Дніпро, 2017. – С. 7–9.

13. Павлова В.А. Механізм формування рівноваги економічного зростання національної економіки / В.А. Павлова, Т.С. Вакарчук // Маркетинг майбутнього: виклики та реалії: збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 25 жовтня 2017 р. – Київ, 2017. – С. 239–240. *Особистий внесок здобувача полягає в конкретизації елементів механізму досягнення точки стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.*

14. Вакарчук Т.С. Моделювання стану стійкої рівноваги економічного зростання / Т.С. Вакарчук // Стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України на інноваційних засадах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 2–3 листопада 2017 р. – Львів: Львівський торговельно-економічний університет, 2017. – С. 110.

15. Вакарчук Т.С. Досягнення економічного зростання за умови рівноваги національної економіки / Т.С. Вакарчук // Стратегічно-інноваційний розвиток суб'єктів економічної системи в умовах глобалізації: збірник тез II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8–10 листопада 2017 р. – Кременчук, 2017. – С. 163–165. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econ.kdu.edu.ua/en/content/u-krnu-vidbulas-ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-internet-konferenciya>.

АНОТАЦІЯ

Вакарчук Т.С. Формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля». – Дніпро, 2018.

На підставі узагальнення розробок вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів розвинуто поняття «стійка рівновага економічного зростання», що розглядається як теоретично бажана збалансованість національної економіки, здатної до саморегуляції у разі порушення збалансованого стану, та визначається шляхом співвідношення між валовим внутрішнім продуктом і ефективною одиницею робочої сили за допомогою моделі зростання. Систематизовано фактори економічного зростання. Виділено фактори визначального впливу: виробничо-економічні, науково-технологічні та інноваційні, а також фактори, що зумовлюють ефективне їх використання: організаційно-інституціональні і регулятивні, природно-географічні і соціально-політичні.

Систематизовано та розширено показники для дослідження динаміки валового внутрішнього продукту України за рахунок введення показника вкладення в розвиток людського потенціалу та рівня ендогенного науково-технічного прогресу.

Удосконалено методичний підхід до оцінки впливу факторів економічного зростання на валовий внутрішній продукт України шляхом розрахунку показників, що уточнюють стан та результати функціонування національної економіки.

Модифіковано модель економічного зростання національної економіки за рахунок введених показників: вкладень в розвиток людського потенціалу, частки вибулої за рік робочої сили, частки інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту, кількості ефективних одиниць робочої сили та рівня ендогенного науково-технічного прогресу. Така модель дозволила визначити точку стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

Запропоновано науково-методичний підхід до розробки сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки на підставі аналізу керованого державою процесу її досягнення.

Визначено пріоритетні завдання державного інвестування в основні засоби та розвиток людського потенціалу з метою забезпечення економічного зростання національної економіки, що уможливорює встановлення очікуваних періодів досягнення стійкої рівноваги національної економіки за рахунок формування обґрунтованої інвестиційної політики.

Ключові слова: стійка рівновага, економічне зростання, національна економіка, формування, фактори, прогнозування, державне регулювання.

АННОТАЦИЯ

Вакарчук Т.С. Формирование устойчивого равновесия экономического роста национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Высшее учебное заведение «Университет имени Альфреда Нобеля», – Днепро, 2018.

В диссертации обоснованы теоретико-методические положения и разработаны практические рекомендации по формированию устойчивого равновесия экономического роста национальной экономики.

Уточнено понятие «устойчивое равновесие экономического роста». В работе эта категория рассматривается как теоретически желаемая сбалансированность национальной экономики, которая имеет способность к саморегулированию в случае нарушения сбалансированного состояния. Сбалансированность экономики достигается за счет эффективного использования производственного и научно-технического потенциала национальной экономики, регулируемого государством с целью повышения качества жизни и уровня благосостояния населения и определяется путем соотношения между валовым внутренним продуктом и эффективной единицей

рабочей силы с помощью модели роста. Систематизированы факторы экономического роста. Выделены факторы определяющего влияния: производственно-экономические, научно-технологические и инновационные, а также факторы, которые обуславливают эффективное их использование: организационно-институциональные и регулятивные, природно-географические и социально-политические. Это позволило сформировать концептуальную схему действий для достижения устойчивого равновесия экономического роста национальной экономики.

Систематизированы показатели, уточняющие факторы, влияющие на динамику валового внутреннего продукта Украины. Введены показатели развития человеческого потенциала и уровня эндогенного научно-технического прогресса. Это позволяет исследовать динамику валового внутреннего продукта с учетом зависимости экономической системы от влияния исследуемых факторов.

Усовершенствован методический подход к оценке влияния факторов экономического роста на валовой внутренний продукт Украины с помощью расширенного перечня частных экономических показателей, характеризующих факторы влияния, а также расчета для них средней и предельной эффективности влияния факторов, коэффициентов эластичности, предельных норм замещения одного ресурса другим. Полученные экономические показатели позволяют уточнить состояние и результаты функционирования национальной экономики.

Усовершенствована модель экономического роста национальной экономики за счет введенных автором показателей: вложений в развитие человеческого потенциала; доли выбывшей за год рабочей силы; доли инвестиций в развитие человеческого потенциала относительно валового внутреннего продукта; количества эффективных единиц рабочей силы; уровня эндогенного научно-технического прогресса. Такая модифицированная модель позволяет определить ожидаемый период достижения устойчивого равновесия экономического роста. Предложены управленческие решения, направленные на обеспечение стабильного роста национальной экономики. На основании модели определена точка устойчивого равновесия экономического роста национальной экономики.

Усовершенствован научно-методический подход к определению сценариев достижения устойчивого равновесия экономического роста национальной экономики, включающий анализ управляемого государством процесса его достижения. Проанализированы варианты возможного корректирования поведения управляющих параметров (доли инвестиций в основные средства и развитие человеческого потенциала относительно валового внутреннего продукта).

Определены приоритетные задания по государственному инвестированию в основные средства и развитие человеческого потенциала с целью обеспечения экономического роста, что позволяет определять ожидаемые периоды достижения устойчивого равновесия национальной экономики за счет формирования обоснованной инвестиционной политики.

Ключевые слова: устойчивое равновесие, экономический рост, национальная экономика, формирование, факторы, прогнозирование, государственное регулирование.

SUMMARY

Vakarchuk T.S. Formation of the stable equilibrium of economic growth of national economy. – The manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Higher educational institution «Alfred Nobel University», Dnipro, 2018.

Based on the generalization of the works of domestic and foreign scholars-economists the concept of «stable equilibrium of economic growth» was developed. This concept is considered as the theoretically desirable balance of national economy capable of self-regulation in the event of a disturbance of equilibrium state and is determined by the ratio between the gross domestic product and the effective labor force unit using a growth model. The factors of economic growth are systematized. The factors of influence are highlighted: production and economic, scientific and technological and innovative, as well as factors that determine their effective use: organizational and institutional and regulatory, natural and geographical and socio and political.

List of indicators for the study of the dynamics of gross domestic product in Ukraine are systematized and expanded by introducing the following indicators: investments in the development of human potential and the level of endogenous scientific and technological progress.

The methodical approach to assessing the impact of economic growth factors on the gross domestic product of Ukraine through determination of the additional indicators that the state and the functioning of the national economy is improved.

The model of economic growth of the national economy has been modified at the expense of the indicators introduced: investments in the development of human potential, the share of labor force released during the year, the share of investments in the development of human potential relative to gross domestic product, the number of effective units of labor force and the level of endogenous scientific and technological progress. The model made it possible to determine the point of the stable equilibrium of economic growth of national economy.

The scientific-methodical approach to determining the scenarios to achieve the stable equilibrium of economic growth of national economy is proposed, on the basis of an analysis of the state-controlled process of its achievement.

The priority tasks of state investment in fixed assets and in development of human potential are determined in order to ensure the economic growth of national economy, which makes it possible to establish the expected periods of achieving the stable equilibrium of national economy through the formation of the sound investment policy.

Key words: stable equilibrium, economic growth, national economy, formation, factors, forecasting, state regulation.

Наукове видання

ВАКАРЧУК ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

**ФОРМУВАННЯ СТІЙКОЇ РІВНОВАГИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 02.04.2018 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Оперативна поліграфія.
Ум.-др. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,95. Тираж 120 пр. Зам. № О_1333

Віддруковано в ТОВ «Роял Принт»
вул. В. Ларіонова, 145, м. Дніпро, 49052
тел. (056) 794-61-04(05)
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4765 від 04.09.2014